

Tisková zpráva

Názory občanů na úroveň sociálního zabezpečení v ČR a alokaci veřejných prostředků – podzim 2023

- ⊙ Více než dvě třetiny dotázaných hodnotí podporu bydlení spíše nebo velmi špatně. Dvě třetiny hodnotí takto i finanční zajištění ve stáří. Třipětinová většina negativně vnímá podporu rodin s dětmi.
- ⊙ Naopak zdravotní péči dvě třetiny dotázaných hodnotí příznivě, u školství a vzdělávání je to třipětinová většina.
- ⊙ Alokace veřejných prostředků by se podle mínění veřejnosti měla zvýšit v oblasti starobních důchodů (71 %) a zdravotnictví (67 %).
- ⊙ Oproti roku 2021 se zlepšilo hodnocení podpory k získání zaměstnání, v případě školství a vzdělávání, podpory rodin s dětmi a sociální pomoci v nouzi, stejně jako v hodnocení sociální politiky celkově došlo k významnému zhoršení.
- ⊙ Od posledního šetření se významně zvýšila potřeba navyšovat veřejné prostředky v oblasti vzdělávání, armády a obrany, dopravní infrastruktury, podpory průmyslu a podnikání a sociálních dávek.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.

Tel.: 210 310 586; jan.cervenka@soc.cas.cz

Do šetření probíhajícího od konce září do začátku prosince 2023 CVVM zařadilo blok otázek týkajících se sociální politiky. V rámci tohoto bloku jsme se ptali na to, v jaké míře je podle občanů České republiky zajištěno sociální zabezpečení v jednotlivých oblastech i na hodnocení úrovně sociální politiky celkově. Zároveň jsme do výzkumu zařadili blok otázek zjišťující, v jakých oblastech by se měly navýšit či snížit finanční prostředky z veřejných zdrojů s cílem ukotvit oblast sociálních politik v rámci hodnocení výdajů státního rozpočtu. Naposledy byly stejné otázky položeny v listopadu a prosinci 2021.

Graf 1 zachycuje, jak občané aktuálně hodnotí zajištění ve vybraných oblastech sociální politiky, a zároveň ukazuje i hodnocení sociální politiky celkově. Za pozornost stojí, že hodnocení „velmi dobře“ je s výjimkou zdravotní péče, kde tvoří sedminu odpovědí, zastoupeno ve všech položkách jen jednotkami procent. Z výsledků vyplývá, že sledovanými oblastmi, jejichž zajištění pozitivně hodnotí alespoň polovina české veřejnosti, jsou zdravotní péče a školství a vzdělávání. V případě podpory k získání zaměstnání při jeho ztrátě a zajištění v nezaměstnanosti už pozitivní hodnocení tvoří méně než polovinu, i když stále ještě mírně převažuje nad negativním hodnocením. U zbývajících položek a stejně tak i u sociální politiky celkově naopak převládá negativní hodnocení, které s výjimkou sociální pomoci v nouzi a zajištění v invaliditě, nemoci či při úrazu, kde tvoří asi polovinu odpovědí, je výrazně nadpoloviční.

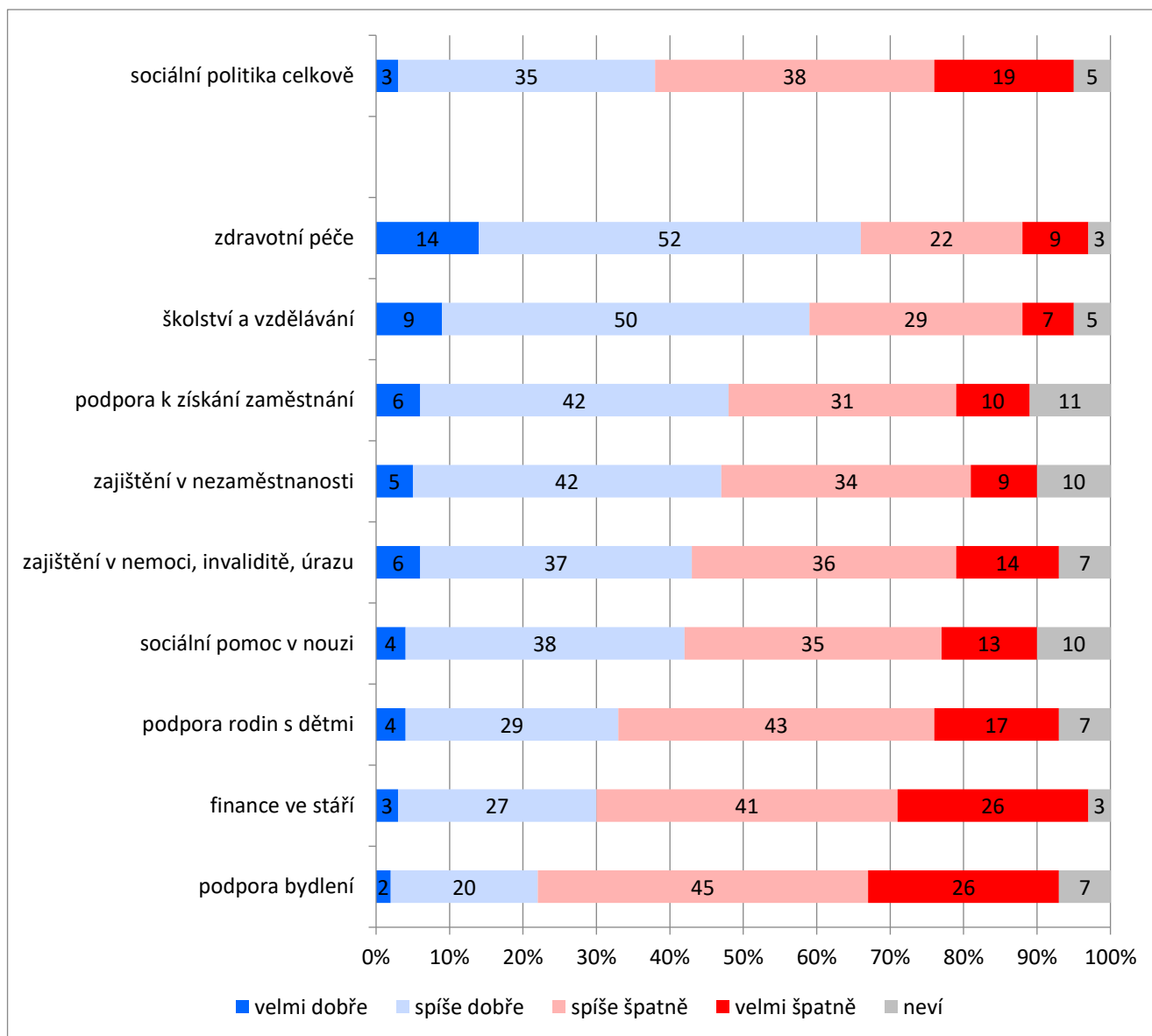
Konkrétně oblast zdravotní péče, která dopadla v hodnocení nejlépe, hodnotí „velmi dobře“ a „spíše dobře“ dvě třetiny dotázaných (66 %), necelá třetina (31 %) si myslí opak a jen 3 % respondentů se nedokázala vyjádřit. V případě školství a vzdělávání byl podíl příznivého hodnocení asi třipětinový (59 %), kriticky se k zajištění této oblasti vyjadřovala více než třetina (36 %) a 5 % uvedlo, že neví. U položky podpora při zisku zaměstnání pozitivní hodnocení nad negativním převažuje v poměru 48 % ku 41 % při 11 % nerozhodných, u zajištění v nezaměstnanosti to bylo 47 % k 43 % dotázaných při 10 % nerozhodných.

V případě zajištění v invaliditě, nemoci nebo při úrazu pozitivní hodnocení tvoří 43 %, negativní hodnocení s 50 % již mírně převažuje a nerozhodní představují 7 %. Podobné je to u sociální pomoci v nouzi, kde pozitivní hodnocení dosahovalo 42 % proti 48 % negativního s 10 % nerozhodných. V případě podpory rodin s dětmi příznivé hodnocení dosahovalo již jen úroveň jedné třetiny (33 %), zatímco negativní tvořilo třipětinovou většinu (60 %) a 7 % zůstalo nerozhodnutých. Ještě hůře pak bylo hodnoceno finanční zajištění ve stáří, kde podíl kladného hodnocení představoval tři desetiny (30 %) a negativního dvě třetiny (67 %), přičemž 26 % zajištění zde hodnotilo velmi špatně, a zbývajících 3 % odpověděla, že neví. Nejhůře hodnoceno bylo zajištění podpory bydlení, kde pozitivní hodnocení

dosahovalo úrovně jen o málo převyšující jednu pětinu (22 %), zatímco negativní hodnocení tvořilo 71 %, opět s 26 % podílu hodnocení „velmi špatně“, při 7 % nerozhodných.

Zajištění sociální politiky celkově příznivě vnímá 38 % dotázaných, zatímco 57 % si myslí, že sociální politika celkově je zajištěna špatně.

Graf 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR¹ (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 28. 9. – 4. 12. 2023, 913 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala, že jednotlivé položky korelují s tímto souhrnným pohledem v rozmezí 0,42-0,64 Spearmanova korelačního koeficientu (nejnižší korelace je s oblastí školství a vzdělávání, nejvyšší se sociální pomocí v nouzi).

¹ Znění otázky: „Jsou podle Vás v České republice následující oblasti zajištěny dobře nebo špatně? a) Finanční zajištění ve stáří, b) zajištění v nemoci, při úrazu, invaliditě, c) zdravotní péče, d) podpora rodin s dětmi, e) zajištění v nezaměstnanosti, f) sociální pomoc v nouzi, g) podpora k získání zaměstnání při jeho ztrátě, h) podpora bydlení, i) školství a vzdělávání, j) sociální politika celkově?“ Možnosti odpovědí byly: velmi dobře, spíše dobře, spíše špatně, velmi špatně.

Z hlediska věku se poněkud zhoršuje hodnocení zajištění zdravotní péče a v menší míře i zajištění v invaliditě, nemoci nebo při úrazu, sociální pomoci v nouzi, podpory k získání zaměstnání při jeho ztrátě, školství a vzdělávání a sociální politiky celkově. S výjimkou podpory bydlení a vzdělávání a školství se hodnocení zlepšuje se zvyšující se úrovní nejvyššího dokončeného vzdělání. Ve všech oblastech se hodnocení zlepšuje spolu se zlepšujícím se subjektivním hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti. Z pohledu sebezaražení na pravolevé škále politické orientace se při posunu od levice k pravici zlepšuje hodnocení zajištění financí ve stáří, zajištění v nezaměstnanosti, sociální pomoci v nouzi a sociální politiky celkově. Všechny hodnocené položky jsou významně propojeny s důvěrou vládě.

Vývoj názorů od roku 2011, kdy byla daná baterie otázek poprvé zařazena do výzkumu, ukazuje následující tabulka 1. Když se soustředíme pouze na názorové posuny od posledního šetření v roce 2021, tak zjistíme, že došlo ke statisticky významnému zlepšení hodnocení u jediné z položek, a to podpory k získání zaměstnání při jeho ztrátě, kde se podíl příznivého hodnocení o 7 procentních bodů zvýšil a podíl negativního hodnocení o 5 procentních bodů poklesl. Ke zhoršení došlo v případě školství a vzdělávání (pokles pozitivního hodnocení o 9 procentních bodů, nárůst negativního hodnocení o 10 procentních bodů), podpory rodin s dětmi (pokles pozitivního hodnocení o 9 procentních bodů, nárůst negativního hodnocení o 12 procentních bodů), sociální pomoci v nouzi (nárůst negativního hodnocení o 10 procentních bodů) a v menší míře i zdravotní péče (pokles pozitivního hodnocení o 5 procentních bodů, nárůst negativního hodnocení o 4 procentní body), podpory bydlení (nárůst negativního hodnocení o 4 procentní body) a zajištění v nezaměstnanosti (nárůst negativního hodnocení o 4 procentní body). Významně se zhoršilo i hodnocení zajištění sociální politiky celkově (pokles pozitivního hodnocení o 4 procentní body, nárůst negativního hodnocení o 8 procentních bodů).

Z dlouhodobého porovnání mezi roky 2011 a 2021 byl patrný vzestupný trend pozitivního hodnocení ve všech položkách s výjimkou podpory bydlení, ovšem v aktuálním výzkumu se na výchozí úroveň vrátila oblast školství a vzdělávání.

Tabulka 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR (časové srovnání v %)

	XI/11 +/-	XI/12 +/-	XI/13 +/-	XI/14 +/-	XI/15 +/-	XI/16 +/-	XI/18 +/-	XII/19 +/-	XI/21 +/-	X/23 +/-
sociální politika celkově	18/77	14/82	19/76	24/69	23/69	30/63	40/53	42/51	42/49	38/57
zdravotní péče	54/45	51/48	59/40	69/30	62/37	63/35	67/32	60/37	71/27	66/31
školství a vzdělávání	57/36	53/39	65/28	73/21	67/27	65/29	70/24	62/32	68/26	59/36
podpora k získání zaměstnání	17/73	12/80	14/78	14/75	22/69	32/56	41/45	46/43	41/46	48/41
zajištění v nezaměstnanosti	24/69	18/76	21/74	23/68	28/64	37/55	44/45	52/42	49/39	47/43
zajištění v nemoci, invaliditě, úrazu	23/74	19/78	20/75	26/69	23/72	25/70	29/64	33/62	41/50	43/50
sociální pomoc v nouzi	21/65	18/70	25/63	26/57	28/59	33/53	39/45	42/44	42/38	42/48
podpora rodin s dětmi	22/72	18/76	22/72	27/65	23/71	29/64	34/59	42/53	42/48	33/60
finance ve stáří	16/81	14/84	14/83	17/80	17/79	18/79	24/71	23/74	29/65	30/67
podpora bydlení	21/68	22/67	24/66	25/63	24/66	28/61	25/66	27/66	24/67	22/71

Pozn.: Tabulka uvádí souhrnné procentuální podíly pozitivního (velmi dobře + spíše dobře) a negativního (spíše špatně + velmi špatně) hodnocení.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Podobně jako v roce 2021 jsme do posledního šetření zařadili také otázku věnovanou alokaci veřejných prostředků do různých oblastí, z nichž některé byly již v předchozí otázce. Poprvé byla daná otázka položena v roce 2015. Znění otázky je v názvu následující tabulky (tabulka 2), možné odpovědi jsou v názvech sloupců.

Tabulka 2: V porovnání se současným stavem by se mělo množství veřejných prostředků vynakládaných na následující oblasti navýšit, zůstat stejné nebo snížit? (%)

	Výrazně navýšit	Mírně navýšit	Zůstat stejné	Mírně snížit	Výrazně snížit	Neví
Starobní důchody	26	45	24	3	0	2
Zdravotnictví	19	48	31	1	0	1
Vzdělání	17	39	38	3	0	3
Dopravní infrastrukturu (dálnice, železniční koridory apod.),	15	38	41	4	0	2
Podpora zemědělství	16	35	36	6	3	4
Podpora průmyslu a podnikání	12	34	41	7	2	4
Ochrana životního prostředí	11	33	43	8	2	3
Sociální dávky	12	27	39	16	3	3
Podpora v nezaměstnanosti a programy pro nezaměstnané	9	29	45	11	2	4
Armáda a obrana	8	19	41	15	12	5
Policie a soudní orgány	5	20	56	10	5	4
Kultura	5	18	56	13	5	3

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 28. 9. – 4. 12. 2023, 913 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Veřejnost by navyšovala na prvním místě starobní důchody, na druhém výdaje na zdravotnictví a na třetím místě by posílila výdaje na vzdělání. U žádné ze zkoumaných oblastí přitom snížení výdajů nepřevažovalo nad požadavkem zvýšení a jen u armády a výdajů na obranu byly podíly podpory zvýšení a snížení výdajů vyrovnané. U ostatních položek převažuje zvýšení nad snížením, ovšem jinak se v odpovědích zde s výjimkou prvních tří výše uvedených oblastí vždy relativně nejčastěji objevuje názor, že by podpora měla zůstat stejná.

Tabulka 3: Zvyšování / snižování veřejných prostředků v časovém srovnání

	2015 +/-	2016 +/-	2018 +/-	2019 +/-	2021 +/-	2023 +/-
Starobní důchody	75/4	76/3	75/2	73/4	67/3	71/3
Zdravotnictví	63/3	65/3	73/3	68/4	66/3	67/1
Vzdělání	40/7	45/6	50/7	45/6	45/7	56/3
Dopravní infrastrukturu (dálnice, železniční koridory apod.),	31/12	39/11	50/7	52/5	45/5	53/4
Podpora zemědělství	32/13	43/13	46/13	45/10	53/8	51/9
Podpora průmyslu a podnikání	32/15	26/13	33/15	30/13	39/8	46/9
Ochrana životního prostředí	33/14	33/15	46/12	46/6	45/10	44/10
Sociální dávky	45/16	37/19	38/22	32/24	32/18	39/19
Podpora v nezaměstnanosti a programy pro nezaměstnané	46/11	35/13	36/17	27/21	32/15	38/13
Armáda a obrana	18/34	21/34	25/37	17/24	18/30	27/27
Policie a soudní orgány	17/31	16/33	23/23	20/18	21/23	25/15
Kultura	16/24	14/13	19/24	15/23	22/22	23/18

Pozn.: Tabulka uvádí souhrnné procentuální podíly navýšení (výrazně + mírně navýšit) a snížení (výrazně + mírně snížit).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Oproti minulému šetření se statisticky významně zvýšila podpora navyšování veřejných prostředků v případě vzdělání (nárůst zvýšení o 11 procentních bodů, pokles snížení o 4 procentní body), armády a obrany (nárůst zvýšení o 9 procentních bodů), dopravní infrastruktury (nárůst zvýšení o 8 procentních bodů), podpory průmyslu a podnikání (nárůst zvýšení o 7 procentních bodů), sociálních dávek (nárůst zvýšení o 7 procentních bodů), podpory v nezaměstnanosti a programů pro nezaměstnané (nárůst zvýšení o 6 procentních bodů), policie a soudních orgánů (nárůst zvýšení o 4 procentní body, pokles snížení o 8 procentních bodů) a v menší míře i kultury (pokles snížení o 4 procentní body) a starobních důchodů (nárůst zvýšení o 4 procentní body).

Z hlediska pohlaví muži se častěji vyslovují pro snížení výdajů na sociální dávky a v menší míře i na zemědělství, zatímco více než ženy by podpořili výdaje na dopravní infrastrukturu. S rostoucím věkem stoupá podpora výdajů na starobní důchody a mírně i na zdravotnictví či zemědělství, zatímco klesá podpora výdajů na armádu a obranu. Z hlediska nejvyššího stupně dokončeného vzdělání s jeho růstem klesá podpora výdajů na nezaměstnanost, starobní důchody, zemědělství a sociální dávky.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v23-10</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>28. 9. – 4. 12. 2023</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>913</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>93</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>es.40, es.42</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>es240221</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>21. února 2024</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
